

Oslava a úcta k Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu v Cirkvi

Branislav Krasnovský

10. januára 2024 ✝ Cirkev ✝ Božské Srdce Ježišovo

Rok s Božským Srdcom Nášho Pána

Vo vianočnom období sme si pripomenuli 350. výročie zjavenia Božského Srdca Ježišovho svätej Margite Márii Alacoque. K zjaveniu došlo 27. decembra 1673. Preto sme sa v Nadácii Slovakia Christiana rozhodli, že rok 2024 až do 27. decembra venujeme úcte k Božskému Srdcu Ježišovmu.

Kult Božského Srdca Ježišovho predstavuje teda už 350 rokov významnú formu katolíckej zbožnosti, ktorá formovala katolícku identitu po Tridentskom koncile a v reakcii na protestantskú revolúciu. Kult Božského Srdca Ježišovho, ktorého obraz dominoval väčšine starších vydání Jednotného katolíckeho spevníka, bol ozdobou našich katolíckych domácností a zároveň pohoršením pre generácie bludárov, predstavuje jeden zo skúšobných kameňov katolíckej pravovernosti.

Je symbolom toho, že Ježiš Kristus, Boží Syn, prijal ľudské telo, ktorého centrom je práve srdce. Symbolom toho, že trpel v ľudskom tele a vstal z mŕtvych v ľudskom oslávenom tele. Je symbolom lásky Nášho Pána k nám ľuďom, je útočiskom kresťanských rodín v boji s ich nepriateľmi.

V rámci celoročného pripomínania tohto kultu, jeho histórie, umeleckej aj literárnej prezentácie, začíname na portáli Christianitas.sk pravidelnú sériu článkov na tému Božského Srdca Ježišovho.

Božské Srdce Ježišovo, zmiluj sa nad nami!

Najsvätejšie Srdce Ježišovo je znakom Božej lásky k ľudstvu

Najsvätejšie Srdce Ježišovo (používa sa aj slovné spojenie Božské Srdce Ježišovo) je dôležitý teologický pojem a dôležitá súčasť katolíckej teológie a viery. Najsvätejšie Srdce Ježišovho je jedným z najkrajších znakov Božej lásky k ľuďom a zdôrazňuje tiež fakt, že Syn Boží sa stal človekom, umrel za nás na kríži, aby nás zachránil pred hriechom a smrťou a získal nás pre večný život v Nebeskom kráľovstve.

Milostivý Boh s nami spečatil zmluvu vernej a trvalej lásky. On sám nepotreboval našu lásku, no vyvolil si nás za svojich adoptívnych synov a dcéry vo svojom jednorodenom Synovi. Rozhodol sa nás milovať bezpodmienečne, úplne a navždy. Najsvätejšie Srdce Ježišovo ako najkrajší znak a dôkaz Božej lásky v nás pôsobí a vyvoláva v nás túžbu opätovať Bohu Jeho lásku.

Milostivý Boh sa teda neobmedzuje len na vyhlásenie Pravdy, ktorá je potrebná pre spásu, ale ponúka nám aj prostriedky, aby sme vytrvali v Božej blízkosti a poskytuje nám pomoc proti rôznym bludom a hriechom, ktoré nás môžu od Božej pravdy vzdialiť. Takouto pomocou je aj úcta k Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu.

Nejde totiž len o symbol, ale o celú syntézu Tajomstva vykúpenia a vyjadrenie podstaty katolíckej viery. Uctievanie Najsvätejšieho Srdca Ježišovho nám pomáha dosiahnuť kresťanskú dokonalosť.

Najsvätejšie Srdce Ježišovo na obraze Pompea Batoniho

zdroj: wikimedia commons

Úcte k Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu sú venované štyri pápežské encykliky, ktoré odporúčajú veriacim modliť sa k Najsvätejšiemu Srdcu a ctiť ho.

Pápež Pius XII. zdôraznil skutočnosť, že: *„Keď Náš Pán Ježiš Kristus ukázal ľuďom svoje Najsvätejšie Srdce, rozhodol sa mimoriadnym a výnimočným spôsobom pritiahnúť pozornosť ľudí ku kontemplácii a adorácii tajomstva lásky, ktorú milosrdný Boh ukazuje človeku. Ide o symbol, ktorý má pobádať ľudí, aby poznávali a vážili si Božiu lásku a zároveň Najsvätejšie Srdce Ježišovo vnímali ako znak a záruku milosrdenstva a milosti v moderných časoch.“*

Svätý pápež Ján Pavol II. tvrdil, že: *„Vďaka Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu sa človek učí poznávať pravý a jediný zmysel života a svojho osudu, chápať hodnotu autentického kresťanského života, chrániť sa pred rôznymi zvrátenosťami ľudského srdca, ako aj spájať synovskú lásku k Bohu s láskou k blíznym.“*

Dominujúcim motívom kultu Najsvätejšieho Srdca Ježišovho je Jeho láska k Bohu Otcovi a k ľuďom. Vo Svätom písme sa často symbolicky zobrazuje práve cez symbol srdca. Starý zákon zdôrazňoval veriacim, aby *„milovali Boha celým svojím srdcom, dušou a celou svojou silou“* (Dt 6,4–6). Cez proroka Jeremiáša Boh takisto jasne hovoril: *„Svoj zákon dám do ich vnútra a napíšem ho do ich srdca. A budem im Bohom a oni budú mojím ľudom.“* (Jer 31,33)

Rovnako ústami proroka Ezechiela Boh v Svätom písme oznamoval: *„A dám vám nové srdce a nového ducha vložím do vás, odstránim z vášho tela kamenné srdce a dám vám srdce z mäsa“* (Ez 36,26). Prorok Zachariáš predvídal prúd Božej milosti, ktorá sa vyleje z Kristovho prebodnutého boku a Srdca na ľudstvo: *„Na Dávidov dom však a na obyvateľov Jeruzalema vylejem ducha milosrdenstva a pokorných prosieb; potom budú hľadiť na mňa, ktorého prebodli, a budú nad ním nariekať, ako sa narieka nad jedináčikom, a horekovať, ako sa horekuje nad prvorodeným.“* (Zach 12,9–10)

V Novom zákone sa všetky slová prorokov naplnili. Keď Ježiš zomrel na kríži a stotník prebodol jeho bok kopijou, v Jeruzalemskom chráme sa roztrhla chrámová opona, ktorá oddeľovala vstup do svätyne od profánneho priestoru. To znamenalo, že Vykúpenie bolo dovŕšené a prístup k Božiemu milosrdenstvu získali všetci ľudia. Namiesto Starého zákona bol nastolený Nový zákon.

Rana v boku Pána Ježiša a jeho kopijou zranené Srdce sa stali predmetom nábožného rozjímania katolíkov v nasledujúcich storočiach a bude tak až do skončenia vekov. Cieľom úcty k Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu je teda aj napodobňovať cnosti Ježiša Krista. Sám Ježiš predkladá svoje Srdce veriacim ako vzor, z ktorého možno čerpať oporu: „*Učte sa odo mňa, lebo ja som tichý a pokorný srdcom*“ (Mt 11,29), či: „*Môj Otec mi odovzdal všetko: A nik nepozná Syna, iba Otec, ani Otca nepozná nik, iba Syn a ten, komu to Syn bude chcieť zjaviť. Podte ku mne všetci, ktorí sa namáhate a ste preťažení, a ja vás posilním. Vezmite na seba moje jarmo a učte sa odo mňa, lebo som tichý a pokorný srdcom; a nájdete odpočinok pre svoju dušu. Moje jarmo je príjemné a moje bremeno ľahké.*“ (Mt 11,27–30)

Prorok Jeremiáš na obraze francúzskeho maliara Horacia Verneta

zdroj: wikimedia commons

Kult Najsvätejšieho Srdca Ježišovho od jeho počiatkov do čias veľkých nemeckých mystičiek

Prvým veľkým ctiteľom Najsvätejšieho Srdca Ježišovho bol Apoštol, svätý Ján Evanjelista. On je aj patrónom kultu Najsvätejšieho Srdca Ježišovho, pretože bol tým apoštolom, ktorý si ešte počas Poslednej večere položil hlavu do blízkosti Kristovej hrude a podľa katolíckej tradície počul tlkot jeho srdca: „*Jeden z jeho učeníkov, ten, ktorého Ježiš miloval, bol celkom pri Ježišovej hrudi. Jemu dal Šimon Peter znak, aby sa opýtal: „Kto je to, o kom hovorí?“ On sa naklonil k Ježišovej hrudi a spýtal sa: „Pane, kto je to?“*“ (Jn 13,23–25)

Svätý Ján Evanjelista, obľúbený Kristov učeník získal silný prúd Božej milosti, vďaka ktorej dokázal prijať najvyššie Pravdy o Vtelenom Slove, napísať novozákonný apokalyptický spis a získal aj pod Ježišovým krížom privilegium ochraňovať Pannu Máriu: „*Pri Ježišovom kríži stála jeho Matka, sestra jeho matky, Mária Kleopasova, a Mária Magdaléna. Keď Ježiš uzrel matku a pri nej učeníka,*

ktorého miloval, povedal matke: „Žena, hľa, tvoj syn!“ Potom povedal učeníkovi: „Hľa, tvoja matka!“ A od tej hodiny si ju učeník vzal k sebe. (Jn 19,25–27)

Pokiaľ bol kult Najsvätejšieho Srdca Ježišovho v Starom zákone len symbolicky naznačený, v Novom zákone spomenutý a čiastočne definovaný, výrazne sa rozvinul už v prvých storočiach života katolíckej Cirkvi.

Pápež sv. Alexander I. (106/9 – 115/119), veľký ctiteľ Eucharistie, ktorý podľa tradície zahynul mučeníckou smrťou tvrdil, že: „*Kristova Cirkev sa zrodila z Kristovho umučenia na kríži, keď sa z kopijou prebodnutého Kristovho boku vyliali na ľudí kvapky Kristovej krvi.*“

Sv. Justín (100 – 165), mučeník a apologéta píše: „*My kresťania sme pravý Izrael, ktorý vytryskol z Najsvätejšieho Srdca Kristovho ako voda zo skaly.*“ V podobnom duchu sa vyjadruje aj sv. Irenej z Lyonu (približne 140 – 202), bojovník voči bludom a gnostickým herézam enkratitov, ebionitov, nikolaitov, montanistov, valentiniánov či marcionistov. Sv. Irenej z Lyonu doslovne hovorí: „*Cirkev je tým prameňom živej vody, ktorá pre nás vytryskla z prebodnutého Najsvätejšieho Srdca Kristovho.*“

Pápež sv. Gregor Veľký (540 – 604), Učiteľ Cirkvi, autor množstva cirkevných spisov, homílií a listov, ktorý sa ako prvý mních (benediktínsky mních) v cirkevných dejinách stal pápežom, napomínal každého veriaceho: „*Odkry a nájdi v slovách Boha Jeho Srdce, aby si ešte vrúcnejšie túžil po jeho dobrách.*“ Ďalšími veľkými ctiteľmi Najsvätejšieho Srdca Ježišovho boli sv. Béda Venerabilis (672 – 735), významný učenec a polyhistor, ktorý zanechal rozsiahle patristické dielo o Učiteľoch Cirkvi.

K významným stredovekým teológom a ctiteľom Najsvätejšieho srdca Ježišovho patrili aj Richard zo svätého Viktora (1110 – 1173), škótsky mních a mystik, ktorý sa venoval štúdiu patristiky. Je tiež autorom teologického spisu o Svätej Trojici a veľkú pozornosť venoval Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu. Pripisujú sa mu slová: „*Ak sa človek odovzdá Božej láske, vedie to k zjednoteniu s Bohom a takisto k výraznému duchovnému rastu.*“ Z jeho mystických názorov čerpali mnohí katolícki teológovia vrcholného stredoveku.

Svätý Anzelm z Aosty (1033 – 1109), ktorý z Talianska odišiel študovať do Francúzska a odtiaľ do Anglicka, sa stal opátom benediktínskeho kláštora a neskôr aj canterburským arcibiskupom; patrili k najznámejším učencom svojej doby a bol takisto veľkým ctiteľom Najsvätejšieho Srdca Ježišovho.

Blahoslavený Guerrico d'Igny (1070 – 1157) bol cisterciánskym opátom, priateľom sv. Bernarda z Clairvaux. Zachovalo sa jeho 54 kázní, v ktorých veľkú pozornosť venuje práve Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu. Bol veľkým znalcom a obdivovateľom Origenovho diela.

William zo Saint Thierry (1075 – 1148), známy benediktínsky teológ a mystik bol blízkym priateľom a učiteľom sv. Bernarda z Clairvaux. Patrili k najvýznamnejším cisterciánskym mníchom (podieľal sa na vytvorení cisterciánskej reguly. Venoval sa predovšetkým témam rozvíjania duchovného katolíckeho života. Najsvätejšie Srdce Ježišovo považoval za jeden z najkrajších symbolov a najlepších prostriedkov na ceste k hľadaniu katolíckej dokonalosti. Bol moralistom a patrili k prvým kritikom Petra Abelarda, pričom v tejto kritike pokračoval potom aj sv. Bernard z Clairvaux.

Osobitnú pozornosť si zasluhuje svätý Bernard z Clairvaux (1090 – 1153), cisterciánsky filozof, teológ a jeden z hlavných predstaviteľov kresťanskej stredovekej mystiky, ktorý napísal okrem iného aj regulu templárskeho rádu a vyzýval ku II. krížovej výprave do Svätej zeme. Bol tiež veľkým ctiteľom Najsvätejšieho

Srdca Ježišovho, o ktorom napísal: „*Tajomstvo Najsvätejšieho Srdca Ježišovho sa nám ukazuje skrze jeho rany, odkrýva nám veľkú sviatosť Božej dobroty, lútostivé srdce nášho Boha.*“

Sv. Bernard z Clairvaux (1090 – 1153) vyzýva k II. krížovej výprave, obraz Emile Signola

zdroj: wikimedia commons

V období stredoveku sa Najsvätejšie Srdce Ježišovo mysticky spájalo s jeho ranou na boku. Táto Kristova rana bola interpretovaná ako brána, cez ktorú bolo možné preniknúť do mystických zákutí Najsvätejšieho Srdca Ježišovho. V tomto období mal však kult Najsvätejšieho Srdca Ježišovho stále viac-menej privátny charakter a širil sa najmä medzi posvätenými osobami (kňazi, mnísi, mníšky).

Práve mníšky a veľké stredoveké mystičky zohrali najvýznamnejšiu úlohu pri šírení úcty k Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu mimo kláštorného prostredia. Dôležitú úlohu pri šírení tejto úcty zohral kláštor Helfta v rovnomennej obci v Sasku, kde sa úcta k Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu stala základom mystiky štyroch známych svätíc – svätej Lutgardy z Helfty, svätej Mechtildy z Magdeburgu, svätej Gertrúdy z Hackebornu a svätej Gertrúdy Veľkej.

Svätá Lutgarda z Helfty (1182 – 1246) vstúpila do benediktínskeho kláštora vo veku 12 rokov. Ak by sa chcela vydať, mohla z kláštora dobrovoľne odísť. Mala však videnie Krista s ranou na jeho boku a to ovplyvnilo celý jej budúci život. Bola zbožnou mníškou, keď meditovala o Kristovom utrpení, na hlave sa jej zjavovali krvavé rany. S láskou sa starala o biednych, mala dar uzdravovania i proroctva. Desať rokov pred smrťou oslepla, neustále sa však modlila za obrátenie hriešnikov a ctíla Najsvätejšie Srdce Ježišovo.

Svätá Mechtilda z Magdeburgu (1207 – 1282) takisto pochádzala z bohatej rodiny. Stala sa terciárkou dominikánskeho rádu a v Magdeburgu sa starala o chorých a chudobných. Na popud svojho spovedníka, dominikána Henricha z Halle spísala svoje mystické skúsenosti a vstúpila do kláštora v Helfte, kde aj zomrela. Je autorkou siedmich mystických kníh, v ktorých sa venuje procesu očisťovania duší, aby boli schopné dosiahnuť spojenie s Bohom pomocou asketickej cesty, zloženej zo siedmich stupňov a vedúcej k mystickému zjednoteniu substancijálnej jednoty duše s Bohom. Veľkú pozornosť venovala Najsvätejšiemu

Srdcu Ježišovmu, plnému Božej lásky k ľuďom.

Extáza sv. Gertrúdy Velkej na obraze Pietra Liberiho

zdroj: wikimedia commons

Svätá Gertrúda z Hackebornu (1232 – 1292) bola učiteľkou známej svätice Gertrúdy Velkej. Bola cisterciánskou mníškou v kláštore Helfta a pochádzala z bohatého šľachtického rodu. S pomocou svojich bratov založila kláštor v Hederlebene. Inšpirovala sa benediktínskou a cisterciánskou spiritualitou. Mnišky v kláštore, ktorý viedla, sa museli vzdelávať a pracovať. Ona poskytla útočisko svätej Mechtilde z Magdeburgu a takisto podľa katolíckej tradície vychovávala svätú Gertrúdu Velkú.

Svätá Gertrúda Velká z Helfty (1256 – 1302) bola rovnako rehoľníčkou a mystičkou, ktorá mala videnia Najsvätejšieho Srdca Ježišovho. Do kláštora vstúpila vo veku 5 rokov, k jej učiteľkám patrili svätá Gertrúda z Hackebornu a svätá Mechtilda z Magdeburgu. Obe svätice videli veľký duchovný potenciál budúcej sv. Gertrúdy Velkej a citlivo ju formovali. Okolo roku 1280 prežila sv. Gertrúda Velká svoju „Noc duše“. Keď túto krízu prekonala, začala so zápalom študovať Sväté písmo a napísala niekoľko mystických diel. Napriek tomu, že mala chatrné zdravie, veľa sa modlila a postila. Zomrela na obličkové komplikácie. Bola veľkou ctiteľkou Najsvätejšieho Srdca Ježišovho. V roku 1346, počas vojen vo vtedajších nemeckých krajinách, bol kláštor v Helfte žiaľ zničený aj s ostatkami tejto svätice, ktorá venovala veľkú časť svojho života oslobodeniu duší z Očistca.

(Pokračovanie)

Titulný ilustračný obrázok, Najsvätejšie Srdce Ježišovo v strede okennej ružice vo farnosti Nepoškvrneného počatia v São Paulo, Brazília, zdroj: wikimedia commons

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/oslava-a-ucta-k-najsvatejsiemu-srdcu-jezisovmu-v-cirkvi/>